

პროფესიული განათლების სისტემაში საჯარო-კერძო პარტნიორობის როლი და მისი გავლენა ეკონომიკის განვითარებაზე Role of Public-Private Partnership (PPP) in Vocational Education System and it's Effect on the Economic Development

გიორგი ცაავა - ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი,
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი, g.tsava@banklabonline.com

ნათია გორგაძე - დოქტორანტი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი,
Natia.gorgadze@yahoo.com

აბსტრაქტი. სტატიაში განხილულია პროფესიული განათლება, როგორც უმუშევრობის პრობლემის მოგვარების, სიღარიბის დაძლევისა და ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების უმნიშვნელოვანესი ბერკეტი. წარმოდგენილია ის ძირითადი სტრატეგიული დოკუმენტები, რომლებიც 21-ე საუკუნეში საფუძვლად დაედო საერთო ევროპული პროფესიული განათლების სივრცის ფორმირების პროცესს და ხელი შეუწყო ევროკავშირში ცოდნაზე დაფუძნებული ეკონომიკის ჩამოყალიბებას. პროფესიული განათლების სისტემაში საჯარო და კერძო სექტორს შორის არსებული მჭიდრო პარტნიორული ურთიერთობები განხილულია საუკეთესო პრაქტიკის მქონე ქვეყნების მაგალითზე, როგორებიცაა: გერმანია, შვეიცარია და ნიდერლანდების სამეფო.

საქართველოში პროფესიული განათლების სისტემის აქტიური რეფორმირების პროცესი, რომელიც გრძელდება დღემდე, შეიძლება ითქვას, რომ დაიწყო 2005 წელს, მაშინ, როდესაც დამტკიცდა „პროფესიული განათლების კონცეფცია“. თანამედროვე პროფესიული განათლების სისტემა იზიარებს საერთო ევროპულ საგანმანათლებლო ღირებულებებს. დღეისათვის საჭიროა ქმედითი ნაბიჯების გადადგმა ქვეყნის ეკონომიკის განვითარებაზე მეტად ორიენტირებული პროფესიული საგანმანათლებლო სისტემის ჩამოყალიბებისათვის.

ამ ეტაპზე პროფესიული განათლების სისტემაში აქტიურად ინერგება სამუშაოზე დაფუძნებული სწავლების ე.წ. დუალური პროფესიული განათლების მოდელი, რომელიც წინაპირობაა საჯარო-კერძო პარტნიორობის გაღრმავებისა საგანმანათლებლო სივრცეში.

დღეისათვის პროფესიული განათლების სისტემის წინაშე მდგარ ერთ-ერთ მთავარ გამოწვევად შეიძლება მივიჩნიოთ კერძო სექტორის როლის გაძლიერება საგანმანათლებლო სივრცეში. პარტნიორული ურთიერთობების გაღრმავება ხელს შეუწყობს ერთი მხრივ, სახელმწიფოს მხრიდან საბიუჯეტო დანახარჯების შემცირებას და, მეორე მხრივ, სისტემას მისცემს დამატებითი ფინანსური და არამატერიალური სარგებლის მიღების შესაძლებლობას. კერძო სექტორის ჩართულობის გაღრმავება და სახელმწიფოს მხრიდან პასუხისმგებლობათა ნაწილის მათზე დელეგირება კარგი შესაძლებლობაა კვალიფიციური კადრების მომზადების/გადამზადებისა. აღნიშნული ფაქტორი კი სამუშაო ძალაზე მოთხოვნასა და მიწოდებას შორის შესაბამისობის მიღწევის წინაპირობად შეიძლება მივიჩნიოთ. მაღალ-კვალიფიციური კადრების მომზადება უმუშევრობისა და სიღარიბის დაძლევის, ქვეყნის მდგრადი ეკონომიკური განვითარების გარანტიაა.

საკვანძო სიტყვები: პროფესიული განათლება, საჯარო-კერძო პარტნიორობა, სამუშაოზე დაფუძნებული სწავლება, დუალური განათლება.

Abstract. In the given article, Vocational education is presented as the most important lever for solving the problem of unemployment, overcoming poverty and the socio-economic development of the country. The article reviews major strategic documents that served as the basis for the formation of European

Vocational Education and Training Area and contributed to the development of knowledge-based economy in the EU in the 21st century.

Close partnership relations between the public and private sectors in the vocational education system are discussed based on the examples of the countries with the best practice, such as Germany, Switzerland and the Kingdom of Netherlands.

The process of active reforming of the vocational education system in Georgia, which is ongoing to this day, can be regarded to have started in 2005, when the “Concept of Vocational Education” was approved. Modern vocational education system shares European common values in education.

Today it is vital to take effective steps with the aim to create a vocational education system that is focused more on the country's economic development.

At this stage, work-based learning, the so-called dual vocational education and training (VET) model is being actively introduced into the vocational education system, which is a prerequisite for deepening public-private partnership in the education area.

One of the main challenges the vocational education system faces today is strengthening the role of the private sector in the education area.

Deepening partnership relations will encourage, on the one hand, reduction of the state budgetary expenditures and on the other hand, will allow the system to receive additional financial and non-material benefits.

Increasing involvement of the private sector and delegating part of the responsibilities from the state to the private sector, is a good opportunity to train/retrain qualified personnel. This can be considered as a prerequisite for achieving compliance between the demand and supply of the workforce. Highly qualified personnel represent a guarantee for overcoming unemployment and poverty and secure sustainable economic development of the country.

Keywords: Vocational Education, Public-Private Partnership, Work-Based Learning, Dual Education.

შესავალი. ქვეყნის ეკონომიკის წარმატებული მოდერნიზაცია მიიღწევა კონკურენტუნარიანი ადამიანური კაპიტალის მეშვეობით. მსოფლიო ბაზრის გლობალიზაცია და ეკონომიკური ურთიერთობების ტრანსნაციონალიზაცია ამძაფრებს კონკურენტუნარიანობას ქვეყნებსა და მსხვილ კორპორაციებს შორის. სწორედ ადამიანური კაპიტალის საშუალებითაა შესაძლებელი ინოვაციების განხორციელება, ქვეყნის ეკონომიკის ადაპტირება გლობალიზაციის პირობებთან, ეკონომიკის განვითარება და კონკურენტუნარიანობის ამაღლება მსოფლიო შრომის ბაზარზე.

საქართველოს შემდგომი პოლიტიკური და ეკონომიკური განვითარების ვექტორი მიმართულია ევროპულ ოჯახთან ინტეგრაციისაკენ, რომელიც საერთო ღირებულებებისა და მჭიდრო კავშირების ქონის აუცილებლობას წარმოშობს. საქართველოს ევროპული ინტეგრაციის პროცესის წარმატება მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული განათლების სფეროს ეფექტურობაზე.

პროფესიული განათლების სისტემას უდაოდ უმნიშვნელოვანესი როლი ეკისრება ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების საქმეში. მიიჩნევა, რომ პროფესიული განათლება ქვეყანაში უმუშევრობისა და სიღარიბის დამლევის მძლავრი ბერკეტია, რადგან აღნიშნულ სისტემას შესწევს უნარი სწრაფი რეაგირება მოახდინოს შრომის ბაზრის მოთხოვნებზე და მოკლე დროში

უზრუნველყოს კვალიფიციური მუშა ძალის მომზადება. საჭიროა მოქნილი, მდგრადი და ინკლუზიური პროფესიული განათლების სისტემის ფორმირება, რომელიც უნდა ემყარებოდეს საჯარო და კერძო სექტორს შორის მყარ პარტნიორულ კავშირებს და მათ კოორდინირებულ მუშაობას.

ძირითადი ტექსტი. 21-ე საუკუნეში ახალი გამოწვევების წინაშე დააყენა პროფესიული განათლების სისტემა, ევროპის განვითარებულ ქვეყნებში პირველ პლანზე წამოიწია კონკურენტუნარიანი და ცოდნაზე დაფუძნებული ეკონომიკის ჩამოყალიბების საკითხმა. აღნიშნულ ფაქტორს დაეფუძნა ევროპულ სივრცეში პროფესიული განათლების სისტემაში მიმდინარე რეფორმები.

საქართველოში, საბჭოთა პერიოდიდან დაწყებული, პროფესიული განათლების დაბალმა პრესტიჟმა, შემდგომში კი პროფესიული სასწავლებლების დიდი ნაწილის დახურვამ, პოტენციური სამუშაო ძალის მომზადების დაბალმა დონემ, გარკვეული ახალი პროფესიების დაუფლების შესაძლებლობის ბარიერებმა, ბაზარზე არაკვალიფიცირებული/დაბალი კვალიფიკაციის მუშახელის სიჭარბემ და დასაქმების პრობლემებმა, პროფესიული განათლების განვითარების მიზნით დააყენა რეფორმების გატარების საჭიროება. მას შემდეგ, რაც ევროინტეგრაციის გზაზე საქართველოს ხელისუფლებამ აქტიურად დაიწყო უმუშევრობის პრობლემის გადასაჭრელად ნაბიჯების გადადგმა, პროფესიული განათლების სისტემაში მიმდინარე რეფორმები დაეფუძნა პროფესიული განათლების განვითარების ძირითად ევროპულ მიმართულებებსა და მნიშვნელოვან საგანმანათლებლო რეფორმებს ჩაეყარა საფუძველი.

2005 წელს დამტკიცდა „პროფესიული განათლების კონცეფცია“, რომელიც წარმოადგენს ხედვის დოკუმენტს, რომლის საფუძველზეც დაიწყო პროფესიული განათლების სისტემის რეფორმა. 2007 წელს მიღებული იქნა „პროფესიული განათლების შესახებ“ საქართველოს კანონი და 2010 წელს დამტკიცდა ეროვნული საკვალიფიკაციო ჩარჩო. 2012-2013 წლებში განხორციელდა ევროკავშირის პროექტი - „ხარისხის განვითარებისა და შესაძლებლობების გაძლიერების ხელშეწყობის პროგრამა საქართველოს პროფესიული განათლების სექტორში“, რომელმაც ხელი შეუწყო რეფორმების განხორციელებას, მათ შორის პროფესიული განათლების ისეთ სფეროებში, როგორცაა: პროფესიული სტანდარტების, პროფესიული საგანმანათლებლო სტანდარტებისა და მოდულური პროფესიული საგანმანათლებლო პროგრამების მომზადება.

სსიპ – განათლების ხარისხის განვითარების ეროვნული ცენტრის მიერ 2013 წლიდან დაიწყო „პროფესიული კვალიფიკაციათა განვითარების ხელშეწყობის პროგრამის“ განხორციელება, რომლის მიზანია ეკონომიკური განვითარებისა და პიროვნული კარიერული ზრდის ხელშეწყობა, შრომის

ბაზრის მოთხოვნებსა და ტრანსფერული უნარების გადაცემაზე ორიენტირებული ეფექტიანი და მოქნილი პროფესიული საგანმანათლებლო პროგრამების შემუშავება და დანერგვა.

2013 წლის დეკემბერში საქართველოს პრემიერ-მინისტრის ბრძანებულებით დამტკიცებულ იქნა „პროფესიული განათლების სტრატეგია (2013-2020)“, რომელიც მოიცავს რამდენიმე ეტაპისაგან შემდგარ ციკლს - შრომის ბაზრის კვლევიდან, სტუდენტის მიღწეული კომპეტენციების შეფასებისა და დასაქმების ხელშეწყობის ღონისძიებებამდე. ასევე, 2017 წელს დამტკიცდა „საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების ერთიანი სტრატეგია (2017-2021)“, რომლის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან სტრატეგიულ ამოცანას პროფესიული განათლების მიმართულებით შრომის ბაზრის მოთხოვნებთან შესაბამისობა და სისტემის ინტერნაციონალიზაცია წარმოადგენს, ამ კონტექსტში მოიაზრება სოციალური პარტნიორობის გაფართოება საგანმანათლებლო სისტემაში.

სტრატეგია ხაზს უსვამს სოციალური პარტნიორობის, როგორც თანასწორი მხარეების ჩართულობის მნიშვნელობას პროფესიული განათლების პოლიტიკის ჩამოყალიბების, განხორციელებისა და შეფასების პროცესში და აქცენტს აკეთებს სოციალური პარტნიორობის გაძლიერებაზე პროფესიული განათლების სისტემის ფორმირების ყველა დონეზე.

სოციალური პარტნიორობის აქტიური ჩართულობა ძალზე მნიშვნელოვანია საგანმანათლებლო პროცესის ყველა ეტაპისათვის. კერძო სექტორის წარმომადგენლებს დარგის სპეციალისტებთან თანამშრომლობით შეუძლიათ უკეთ განსაზღვრონ შრომის ბაზრის მოთხოვნები და შეაფასონ ქვეყნის ეკონომიკური სიტუაცია. ამასთანავე, მნიშვნელოვანია მათი ჩართულობა პროფესიული სტანდარტებისა და კვალიფიკაციების შემუშავების ეტაპზე. ისინი წარმოადგენენ პოტენციურ დამსაქმებლებს კურსდამთავრებულებისათვის, შესაბამისად, ჯერ კიდევ სწავლების პროცესში დამსაქმებლებთან უშუალო თანამშრომლობით პრაქტიკული უნარ-ჩვევების გამომუშავება მნიშვნელოვანია სტუდენტებისათვის. ამასთანავე, დიდია სოციალური პარტნიორობის როლი პროფესიული განათლების სისტემის ფინანსური სუბსიდირების საქმეში.

მოდით გადავხედოთ ევროპის პროფესიული განათლების სისტემას. ვნახოთ, როგორია განვითარებული ქვეყნების გამოცდილება პროფესიული განათლების სფეროში საჯარო და კერძო სექტორის პარტნიორული თანამშრომლობის კუთხით და რა გავლენებს ახდენს აღნიშნული ურთიერთკავშირი ქვეყნის ეკონომიკურ განვითარებაზე.

თანამედროვე ევროპული პროფესიული განათლების სისტემის ფორმირებას შეიძლება ითქვას, რომ საფუძველი ჩაეყარა 2000 წელს, როდესაც მიღებულ იქნა ე. წ. ლისაბონის სტრატეგია, რომელიც ევროკავშირის მინისტრებმა

შეათანხმეს იმ მიზნით, რომ ევროკავშირში ცოდნაზე დაფუძნებული ეკონომიკა მსოფლიოს მასშტაბით ყველაზე კონკურენტუნარიანი და დინამიური გამხდარიყო. 2002 წლის ნოემბერში ევროკომისიისა და ევროპის ქვეყნების პროფესიულ განათლებაზე პასუხისმგებელი მინისტრების მიერ მიღებულ იქნა დეკლარაცია „პროფესიული განათლებისა და მომზადების სფეროში ევროპული თანამშრომლობის გაძლიერების შესახებ“ (კოპენჰაგენის დეკლარაცია), რომელიც საფუძვლად დაედო საერთო ევროპული პროფესიული განათლების სივრცის ფორმირებას. 2010 წელს მიღებულ იქნა ევროპა 2020 სტრატეგია (გონივრული, მდგრადი და ინკლუზიური განვითარებისათვის), ბრიუგეს კომუნიკე (ევროპა 2020), რომლის მიხედვით ევროპის პროფესიული განათლების სისტემა 2020 წელს უნდა იყოს უფრო მიმზიდველი, რელევანტური, კარიერაზე ორიენტირებული, ინოვაციური, ხელმისაწვდომი და მოქნილი.

აღნიშნული სტრატეგიული დოკუმენტები გახდა წინაპირობა ევროკავშირის წევრ ქვეყნებში ერთიანი პროფესიული საგანმანათლებლო სივრცის ფორმირებისა, ხოლო რაც შეეხება ევროკავშირის მიღმა არსებულ ქვეყნებს, მათთვის გახდა შთაგონების წყარო.

ევროპის განვითარებულ ქვეყნებში სოციალური პარტნიორები - დამსაქმებლები და პროფესიული კავშირები გვევლინებიან პროფესიული განათლების მთავარ დაინტერესებულ მხარეებად და ასევე პროფესიული სტანდარტების განმსაზღვრელებად. მაგალითად, გერმანიაში ფედერალური მთავრობა ძნელად თუ შეძლებს უზრუნველყოს პროფესიული სტანდარტების შემუშავება და ინიცირება სოციალური პარტნიორების ჩართულობის გარეშე. დამსაქმებლებს და პროფესიულ კავშირებს თითოეული სექტორისათვის განსაზღვრული ჰყავთ ექსპერტები, რომლებიც წარმოადგენენ მათ ინტერესებს და პროფესიული განათლების ფედერალური ინსტიტუტის (BIBB) მიერ ამა თუ იმ პროფესიული სტანდარტის შემუშავების, შეფასებისა და მოდერნიზაციის პროცესში აქტიურად არიან ჩართული. ასევე, სოციალური პარტნიორების მიერ შექმნილია სპეციალური ორგანიზაციები, რომლებიც მუშაობენ პროფესიულ სტანდარტებზე.

ისეთ განვითარებულ ქვეყნებში, როგორებიცაა: გერმანია, შვეიცარია, ავსტრია, შვედეთი, დანია მიიჩნევენ, რომ ეფექტური პროფესიული სწავლების სისტემის შექმნა შესაძლებელია საგანმანათლებლო და ბიზნეს ინტერესებს შორის მხოლოდ მაქსიმალური წონასწორობის მიღწევის საფუძველზე. დაცულია განათლებასა და ეკონომიკას შორის ბალანსი. შექმნილია ისეთი სწავლების ცენტრები, რომლებიც ორიენტირებული არიან გეოგრაფიულ ხელმისაწვდომობაზე და უკეთ აკმაყოფილებენ რეგიონის შიდა შრომის ბაზრის მოთხოვნებს.

ნიდერლანდების ხელისუფლება ჯერ კიდევ 90-იან წლებში მივიდა იმ დასკვნამდე, რომ რეგიონული შრომის ბაზრის შეუფერხებელი ფუნქციონირების მიზნით, შეექმნა ისეთი განათლების ცენტრები, რომლებიც ხელს შეუწყობდნენ საჯარო და კერძო პარტნიორობის განვითარებას და ფოკუსირებული იქნებოდნენ კონკრეტული რეგიონის შრომის ბაზრის მოთხოვნებზე. შედეგად შეიქმნა პროფესიული და ზრდასრულთა განათლების სკოლები. ე.წ. „რეგიონული განათლების ცენტრები“ (in Dutch: Regionaal Opleidingen Centrum; ROC). სოციალური პარტნიორობისა და რეგიონული ხელისუფლების ორგანოების მიერ ჩამოყალიბდა მყარი ორგანიზაციული სტრუქტურა, რომელიც განსაზღვრავს პროფესიული განათლების რეგიონულ პოლიტიკას და დაფინანსების საკითხებს. დღეს ნიდერლანდებში მოქმედებს 45 მსგავსი რეგიონული განათლების ცენტრი და სტუდენტების რაოდენობა მერყეობს 20-30 ათას სტუდენტამდე. სწავლება ცენტრებში ეფუძნება თეორიული და პრაქტიკული სწავლების პრინცს და ფოკუსირებულია რეგიონის ინდუსტრიული სექტორების მოთხოვნებზე. სასწავლო პროგრამების შედგენისას გათვალისწინებულია რეგიონის ინდუსტრიული განვითარების პოტენციალი, მოთხოვნა შრომის ბაზრისადმი და ა.შ. აღნიშნულის საფუძველზე განხორციელდა დარგების ვიწრო სპეციალიზაცია და შექმნილია მათზე მორგებული სასწავლო პროგრამები.

რაც შეეხება ევროპის განვითარებულ ქვეყნებში პროფესიული განათლების დაფინანსების მოდელს, იგი ემყარება კერძო სექტორსა და სახელმწიფოს და/ან რეგიონული წარმომადგენლობის ორგანოებს შორის თანადაფინანსების პრინციპს. ძირითად შემთხვევაში სახელმწიფო/რეგიონული ხელისუფლება ფარავს პროფესიულ სკოლებში სწავლების ხარჯებს, ხოლო კერძო სექტორი ფარავს მის ბაზაზე ორგანიზებული პრაქტიკული სწავლების ყველა ხარჯს მ.შ. სასწავლო პრაქტიკის პერიოდში სტუდენტების შრომის ანაზღაურების ჩათვლით.

კერძო სექტორის დაინტერესება, ჩაერთოს საგანმანათლებლო პროცესში, მრავალმხრივია. ერთ-ერთი ძირითადი მიზეზი არის ის, რომ მათ მომავალში ეძლევათ გამოცდილი მუშაკების დაქირავების კარგი შესაძლებლობა. ბოლო პერიოდში განვითარებული ქვეყნების ახალგაზრდობაში, ასაკის მატებასთან ერთად, მზარდია საგანმანათლებლო არჩევანის შეცვლის ტენდენცია, აღნიშნულ პირობებში კერძო სექტორისათვის კვალიფიციური მუშახელის მომზადება და შემდგომ დასაქმება პრიორიტეტულია. სწავლების პერიოდში სტუდენტები მონაწილეობენ მატერიალური დოვლათის შექმნის პროცესში და ამ პროცესში შექმნილი პროდუქციის გაყიდვით მიღებული ამონაგები ხშირ შემთხვევაში ფარავს ხარჯებს. საწარმოები, რომლებიც ჩართული არიან

საგანმანათლებლო პროცესში, იღებენ სასწავლო საწარმოს სტატუსს და ხელისუფლებისაგან საგადასახადო შეღავათებით სარგებლობენ.

რაც შეეხება საქართველოს, პროფესიული განათლების მიმდინარე რეფორმის ფარგლებში, საჯარო-კერძო პარტნიორობის გაძლიერებისა და სისტემაში კერძო სექტორის როლის გაზრდის თვალსაზრისით, მნიშვნელოვანი ღონისძიებები გატარდა. დამსაქმებელთა აქტიური ჩართულობით დღეისათვის პროფესიული განათლების სისტემაში დანერგილი ყველა პროგრამა არის მოდულური. 2019 წელს დაიწყო მოკლევადიანი პროფესიული მომზადებისა და გადამზადების სასერტიფიკატო პროგრამების განხორციელება. კურსების განხორციელების უფლების მოპოვება შეუძლია ნებისმიერ იურიდიულ პირს (საგანმანათლებლო დაწესებულება, კერძო კომპანია, სატრენინგო ცენტრი, ასოციაცია და სხვა) დამოუკიდებლად ან სხვა დაწესებულებასთან თანამშრომლობით, რომელიც აკმაყოფილებს განსაზღვრულ სტანდარტს. 2019 წლის მონაცემებით პროფესიული მომზადებისა და გადამზადების პროგრამების განხორციელების უფლება მოიპოვა ორმა კერძო კომპანიამ, ხოლო საგანმანათლებლო დაწესებულებებთან პარტნიორობით პროცესში ჩაერთო 50-ზე მეტი კერძო კომპანია.

საქართველოს პროფესიული განათლების სისტემაში დღეისათვის საჯარო-კერძო პარტნიორობის ფარგლებში ფუნქციონირებს 3 საგანმანათლებლო დაწესებულება. ესენია: ქალაქ თბილისში არსებული ა(ა)იპ - სარკინიგზო ტრანსპორტის კოლეჯი, რომელიც დაფუძნდა სახელმწიფოს (განათლების სამინისტრო), სსიპ - საქართველოს ტექნიკურ უნივერსიტეტსა და სს - საქართველოს რკინიგზას შორის თანამშრომლობის საფუძველზე; ქალაქ ზესტაფონში - ა(ა)იპ - სამშენებლო კოლეჯი „კონსტრუქტ2“, რომელიც დაფუძნებულია სახელმწიფოსა და სამშენებლო კომპანია M2-ს შორის თანამშრომლობით; დაბა გუდაურში - ა(ა)იპ - სათავგადასავლო ტურიზმის სკოლა, რომელიც დაფუძნებულია სახელმწიფოსა და ა(ა)იპ - საქართველოს სამთო გამყოლთა ასოციაციის თანამშრომლობით.

მისასალმებელია ზემოაღნიშნული თანამშრომლობის მაგალითები, ხაზგასასმელია ის ფაქტიც, რომ თანამშრომლობა წარმოებს რეგიონულ დონეზეც, თუმცა სახელმწიფოს მხრიდან პარტნიორული ურთიერთობებით გამოწვეული დადებითი ეფექტების გასაძლიერებლად საჭიროა მეტი ძალისხმევა.

საჯარო და კერძო სექტორს შორის პარტნიორული ურთიერთობის მყარ ტრადიციებს ეყრდნობა და ევროპის განვითარებულ ქვეყნებში სწავლების მეტად აპრობირებულ მეთოდს წარმოადგენს სამუშაოზე დაფუძნებული სწავლების მოდელი, ე.წ. დუალური საგანმანათლებლო პროგრამებით

სწავლება. აღნიშნული მოდელი გულისხმობს სტუდენტის ორ ადგილას სწავლობს: პროფესიულ სასწავლებელში, სადაც ის მომავალ პროფესიასთან დაკავშირებით თეორიულ კურსს გადის და სწავლებას საწარმოო პრაქტიკის ადგილას, სადაც ეუფლება პრაქტიკულ უნარ-ჩვევებს. აღნიშნული მოდელით სწავლება წარმატებითაა დანერგილი ისეთ ქვეყნებში, როგორებიცაა: გერმანია, შვეიცარია, ავსტრია და სხვა. მიიჩნევა, რომ გერმანიაში სწორედ ამ მოდელით სწავლების დამსახურებაა ახალგაზრდებში უმუშევრობის ძალიან დაბალი მაჩვენებელი.

საქართველოში 2016 წლიდან დაიწყო დუალური საგანმანათლებლო პროგრამების დანერგვა და აღნიშნული პროცესი დღემდე მიმდინარეობს. საგულისხმოა, რომ დუალური განათლების მოდელით სწავლება უმთავრეს წინაპირობად ქვეყნის ეკონომიკურ სტაბილურობას აყენებს. ისეთი ეკონომიკური გარემოს პირობებში, როგორიც დღესდღეობით საქართველოშია, სტაბილურობის მიღწევა კომპანიებისათვის გამოწვევას წარმოადგენს, ხოლო ასეთ პირობებში რთულია სწავლების სრულყოფილი მოდელის დანერგვა. საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროს „განათლებისა და მეცნიერების ერთიანი სტრატეგიის (2017-2021წწ)” პროფესიული განათლების 2019 წლის სამოქმედო გეგმის შესრულების ანგარიშში ვკითხულობ, რომ 2019 წლისათვის სისტემაში ხორციელდება 30 დასახელების დუალური პროგრამა. დუალურ პროგრამებზე 2016-2019 წლებში ჩაირიცხა 600-ზე მეტი სტუდენტი და 2019 წლისათვის სწავლა დაასრულა 30-ზე მეტმა სტუდენტმა. ანგარიშში ყურადღება გამახვილებულია მეტად მნიშვნელოვან საკითხზე, კერძოდ, კურსდამთავრებულთა ძირითადი ნაწილი დასაქმებულია იმავე კომპანიაში, რომლებთან პარტნიორობითაც ხორციელდებოდა დუალური პროგრამა. სამწუხაროდ, ანგარიშში არ არის საუბარი 2016-2019 წელს ჩარიცხული სტუდენტებიდან ამჟამად რამდენი განაგრძობს სწავლას. შესაბამისად, რთულია იმის დადგენა, თუ სტუდენტების რამდენმა პროცენტმა დაასრულა სწავლა, რამდენი განაგრძობს და რამდენმა შეწყვიტა ვადაზე ადრე. აგრეთვე, არ არის სტატისტიკური მონაცემები მაღალია თუ არა კერძო სექტორის დაინტერესება.

2019 წლიდან გამარტივდა დუალურ პროგრამებზე ჩარიცხვის პირობები. აპლიკანტებს აქვთ საშუალება პროფესიული ტესტირების გარეშე, მხოლოდ პარტნიორ, კერძო კომპანიასთან წარმატებით გავლილი გასაუბრების (კონკურსი) საფუძველზე ჩაირიცხოთ პროგრამებზე. ერთი მხრივ, აღნიშნული ფაქტი წამახალისებელ გარემოებად შეიძლება მივიჩნიოთ დუალური განათლებით საზოგადოების მეტად დაინტერესების საქმეში. მეორე მხრივ, მსგავსი მიდგომა ხელს უწყობს პოტენციური დამსაქმებლებისა და სტუდენტების მეტად დაახლოებას და კერძო სექტორს აქვს

შესაძლებლობა ადამიანურ კაპიტალზე არსებული მოთხოვნის უკეთ დაკმაყოფილების.

დუალური განათლების მოდელით სწავლების შემოღება, როგორც ფაქტი, შეიძლება შევავსოთ ძალზე დადებით ტენდენციად. ახალი კორონა ვირუსის გავრცელების ეტაპზე ქვეყანაში შექმნილი რთული ეკონომიკური მდგომარეობიდან გამომდინარე და იმის გათვალისწინებით, რომ აღნიშნული კრიზისული სიტუაცია გაგრძელდება გარკვეული პერიოდი, შესაძლოა დუალური განათლების დანერგვის ეტაპი დიდი საფრთხის წინაშე დააყენოს. მიზანშეწონილი იქნება, თუ სახელმწიფო ან/და პროფესიული განათლების რეფორმირების პროცესში ჩართული საერთაშორისო პარტნიორების დახმარებით ჩატარდება კვლევა, რომელიც დაგვანახებს, რა სირთულეებია დღესდღეობით დუალური სწავლების დანერგვის მოცემულ ეტაპზე, რათა შემდგომ შესაძლებელი გახდეს მათზე დროული და სწრაფი რეაგირება.

ევროპის ისეთ განვითარებულ ქვეყნებში, როგორებიც არის მაგალითად გერმანია და შვეიცარია, საწარმოები, რომლებიც ჩართული არიან საგანმანათლებლო პროცესში, იღებენ სასწავლო საწარმოს სტატუსს და ხელისუფლების მხრიდან სარგებლობენ გარკვეული სუბსიდიებით და სხვადასხვა ტიპის შეღავათებით მ.შ. საგადასახადო შეღავათებითაც, კერძოდ, ხდება დასაბეგრი შემოსავლიდან სასწავლო ხარჯების შემცირება. მსგავსი საგადასახადო შეღავათების დაწესება საგანმანათლებლო სექტორში ჩართული კომპანიებისათვის მნიშვნელოვანია მათი მეტად დაინტერესების თვალსაზრისით, თუმცა მოითხოვს მყარ ეკონომიკურ საფუძველს, რაც ამ ეტაპზე რთულად მისაღწევია. თუმცა, საერთაშორისო პარტნიორების (UNDP და GIZ) მხარდაჭერით გარკვეულწილად დაწყებულია მუშაობა სასწავლო საწარმოს სტატუსის მოპოვების კრიტერიუმებისა და პროცედურების შემუშავებაზე. განათლების სამინისტროს მიერ დაანონსებულია აღნიშნული რეგულაციების შემუშავება 2020 წლისათვის და შემდგომ პერიოდში მისი დამტკიცებისა და დანერგვისათვის საჭირო პროცედურების დაწყება.

განათლებლასა და ბიზნეს შორის საქმიანი პარტნიორული ურთიერთობის გაღრმავების კუთხით მნიშვნელოვანია პროფესიული განათლების შერწყმა სამეწარმეო განათლებასთან. საბაზრო ეკონომიკის პირობებში პიროვნული თვითდამკვიდრებისათვის უმნიშვნელოვანესია, რომ პროფესიულმა განათლებამ ადამიანებს შესთავაზოს არა მხოლოდ დაქირავებული შრომისათვის საჭირო პროფესიული ცოდნა და უნარ-ჩვევები, არამედ შეასწავლოს მას საკუთარი ბიზნეს საქმიანობის წამოწყებისა და თვითდასაქმებისათვის საჭირო უნარ-ჩვევები.

დასკვნა. პროფესიული განათლების სისტემის რეფორმირების პროცესში ჩატარებულია მნიშვნელოვანი სამუშაოები, სისტემა იხვეწება

საერთაშორისო სტანდარტების მოთხოვნათა შესაბამისად, თუმცა არსებობს ახალი გამოწვევები, რომელთა შორის უმნიშვნელოვანესია საჯარო-კერძო პარტნიორული ურთიერთობების გაღრმავება. საჭიროა ისეთი ღონისძიებების გატარება, რომლებიც ხელს შეუწყობს კერძო სექტორის მოტივაციის ზრდას, რისკების შემცირებასა და ფინანსურ დივერსიფიკაციას. დამატებითი კაპიტალის მოზიდვა შექმნის ახალ შესაძლებლობებს დარგის განვითარების საქმეში.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროს „პროფესიის სტანდარტების შემუშავებისა და დამტკიცების კონცეფცია“, 2020 წელი. ვებ-გვერდი: <http://mes.gov.ge/uploads/profesiis%20standartebis%20SemuSavebisa%20da%20damtkicebis%20koncencia%20-%2024%20marti.pdf>;
2. საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროს „განათლებისა და მეცნიერების ერთიანი სტრატეგიის (2017-2021წწ)“ პროფესიული განათლების 2019 წლის სამოქმედო გეგმის შესრულების ანგარიში, 2020 წელი. ვებ - გვერდი: http://mes.gov.ge/mesgifs/1584105785_2019-Angarishi-VET.pdf;
3. საქართველოს პრემიერ მინისტრის N300 ბრძანება „პროფესიული განათლების სტრატეგია (2013-2020)“, თბილისი, 2013 წელი. ვებ - გვერდი: <http://mes.gov.ge/uploads/300.pdf>
4. Elly de Bruijn; Stephen Billett; Jeroen Onstenk „Enhancing Teaching and Learning in the Dutch Vocational Education System” 2017;
5. „EUROPE 2020” (A strategy for smart, sustainable and inclusive growth), Brussels, 2010;
6. European Commission „Organisation of the Education System and of Its Structure”, 2019. https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/norway/organisation-education-system-and-its-structure_en.